

Levealderen påvirker pensjonen din

Med pensjonsreformen som ble innført i 2011 kom det noen nye faktorer inn i pensjonssystemet og vi måtte lære oss begreper som blant annet forventet levealder, levealdersjustering og individuell garanti. Hvilken betydning har det for deg og din pensjon?

Du kan se for deg opptjeningen din i folketrygden som en pengesekk. Når du ønsker å begynne å bruke av pengene i pengesekken, skal den oppsparte summen fordeles på det antall år som ditt årskull i gjennomsnitt er forventet å leve. Dette kalles levealdersjustering. Levealderen i Norge er fremdeles på vei oppover og hvert årskull er faktisk forventet å leve en måned lengre enn årskullet som er ett år yngre. Det medfører at så lenge levealderen øker, må hvert årskull jobbe lenger enn det forrige for å oppnå samme pensjon.

Det blir stadig flere pensjonister i Norge, både fordi vi har fått gode uførepensjonsmuligheter, har mulighet til tidligpensjonering og at de mange etterkrigsbarna nå står på trappene til å bli pensjonister. Samtidig er det færre yngre som skal finansiere pensjonene gjennom å betale skatt. Når vi i tillegg lever lenger, går ikke regnestykket opp. Levealdersjusteringen ble innført for å bremse veksten i pensjonskostnadene og gjøre pensjonsforpliktelsene til staten bærekraftige fremover.

Hvor lenge lever du?

Innen juli det året du fyller 61 år, regner Statistisk sentralbyrå ut den forventede levealderen for ditt årskull. Regnestykket blir til et såkalt forholdstall eller delingstall for deg. For de som er født til og med 1953 har man kun forholdstall, men er du født i 1954 eller senere vil du både ha forholdstall og delingstall. De som er født i 1963 og senere har kun delingstall. Du får tilsendt en oversikt som viser forholdstallene/delingstall fra du fyller 62 til 75 år – ett forholdstall for hver måned. Du kan også gå inn på www.nav.no, finne alfabetet helt nederst på siden, velge «L» og finner der ganske raskt levealdersjustering. Der kan du finne ut hvor lenge ditt årskull er forventet å leve.

Hvis du sammenligner dine forholdstall/delingstall med en person fra et annet årskull, vil du se at tallene er forskjellige. For eksempel er en 1953 modell med forholdstall 1,055 ved 67 år forventet å leve litt lengre enn en 1950 modell som har forholdstall 1,036. Levealdersjusteringen tar ikke hensyn til hvilket kjønn man er, så selv om kvinner fremdeles lever litt lengre enn menn, utregnes levealdersjusteringen, altså forventet levealder, likt.

Forholdstallet/delingstallet benyttes til å fastsette din årlige pensjonsutbetaling, ikke hvor lenge du får utbetalt pensjon fordi det er umulig å vite hvor lenge hver enkelt skal leve. Lever du imidlertid lenger enn kullet ditt er forventet å leve, trenger du ikke å bekymre deg, du får fortsatt utbetalt alderspensjon. Det er ingenting i veien for å bli 100 år. Folketrygden er bygd slik at alderspensjon som ikke er tatt ut, går tilbake til fellesskapet. I og med at en del mennesker dessverre aldri rekker å ta ut pensjon eller kun rekker å ta ut en liten del, vil det dekke inn muligheten til å betale ut pensjon til de som lever ekstra lenge.

Eksempel på forholdstall

År	Mnd.	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
67	0	1,020	1,025	1,030	1,036	1,042	1,049	1,055
67	1	1,015	1,020	1,026	1,031	1,037	1,044	1,051
67	2	1,011	1,016	1,021	1,027	1,033	1,039	1,046
67	3	1,006	1,011	1,016	1,022	1,028	1,035	1,041
67	4	1,001	1,006	1,011	1,017	1,023	1,030	1,037
67	5	0,996	1,001	1,007	1,012	1,019	1,025	1,032
67	6	0,992	0,997	1,002	1,008	1,014	1,021	1,027
67	7	0,987	0,992	0,997	1,003	1,009	1,016	1,023
67	8	0,982	0,987	0,993	0,998	1,005	1,011	1,018
67	9	0,977	0,982	0,988	0,994	1,000	1,007	1,013
67	10	0,972	0,978	0,983	0,989	0,995	1,002	1,009
67	11	0,968	0,973	0,978	0,984	0,990	0,997	1,004
68	0	0,963	0,968	0,974	0,979	0,986	0,993	0,999

Eksempel på delingstall:

År	Mnd.	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963
67	0	15,45	15,57	15,69	15,82	15,93	16,05	16,17
67	1	15,39	15,50	15,63	15,75	15,86	15,98	16,10
67	2	15,32	15,44	15,56	15,68	15,79	15,92	16,04
67	3	15,25	15,37	15,49	15,62	15,73	15,85	15,97
67	4	15,19	15,30	15,43	15,55	15,66	15,78	15,90
67	5	15,12	15,24	15,36	15,48	15,59	15,72	15,83
67	6	15,05	15,17	15,29	15,42	15,53	15,65	15,77
67	7	14,99	15,10	15,23	15,35	15,46	15,58	15,70
67	8	14,92	15,04	15,16	15,28	15,39	15,52	15,63
67	9	14,85	14,97	15,09	15,22	15,32	15,45	15,57
67	10	14,79	14,90	15,03	15,15	15,26	15,38	15,50
67	11	14,72	14,84	14,96	15,08	15,19	15,32	15,43
68	0	14,66	14,77	14,89	15,02	15,12	15,25	15,37

Selv om forholdstall og delingstall er regnet ut noe forskjellig og ser forskjellig ut, er prinsippet det samme. Dess lengre du venter med å ta ut folketrygden, dess lavere blir forholdstallet og dermed dess høyere blir utbetalingen.

Hvordan skjer levealdersjusteringen?

Som medlem i Statens pensjonskasse er du garantert 66 prosent av pensjonsgrunnlaget - før levealdersjusteringen. Kravet er at du må ha jobbet i 30 år i full stilling, og at du er i jobb i offentlig sektor når du går av. Har du kortere opptjening, får du tilsvarende lavere pensjon. Levealdersjustering av offentlig tjenstepensjon gjøres ved at garantien på 66 prosent deles på det forholdstallet/delingstallet som gjelder for deg når du fratrer med alderspensjon.

Et eksempel

En person er født i 1953 og har 30 års medlemskap i hel stilling. Sluttlønnen er 520 000 kroner. Forholdstallet for 1953-årskullet når de fyller 67 år er 1,055.

Først finner vi garantien på 66 prosent = $520\,000 * 0,66 = 343\,200$ kr

Deretter skal pensjonen levealdersjusteres = $342\,200 / 1,055 = 325\,308$ kr

Dette er beløpet som du minimum får fra folketrygden og Statens pensjonskasse til sammen - men før samordning og individuell garanti.

Individuell garanti

Levealdersjusteringen gjør at mange i utgangspunktet vil få lavere pensjon enn tidligere. Jo yngre en person er, desto lengre tid er det til å påvirke den endelige pensjonen. I forkant av pensjonsreformen i 2011 da levealdersjustering ble innført, ble det bestemt at alle som er født til og med 1958 skal være sikret 66 prosent i pensjon selv om levealdersjusteringen egentlig skulle ha medført at resultatet ble lavere. Denne garantien gjør at de kan få 66 prosent av pensjonsgrunnlaget om de går av med hel alderspensjon når de fyller 67 år. Vilklårene for garantien på 66 prosent ved fylte 67 år er :

- 30 års medlemskap i hel stilling og
- alderspensjonen fra Statens pensjonskasse og fra folketrygden må tas ut samtidig når du fyller 67 år.

Det betyr samtidig at hvis du har tatt ut alderspensjonen før du fyller 67 år, vil du ikke oppnå 66 prosent i samlet alderspensjon når du fyller 67 år.

Slik virker garantien:

- Først finner vi garantien på 66 prosent som i forrige eksempel = $520\,000 * 0,66 = 343\,200$ kr
- Deretter skal pensjonen levealdersjusteres = $343\,200 / 1,055 = 325\,308$ kr
- Den individuelle garantien sørger så for at den som har garantien, får løftet pensjonen opp til 343 200 kr kroner igjen.

Hvis du er født etter 1958, er det nå foreslått et nytt regelverk. Bruttogarantien videreføres til 1962 årskullet. Medlemmer født 1959-1962 får en andel av bruttogarantien for årskullet 1958. Garantien trappes ned for hvert årskull

- 1959: 90 prosent av garantien
- 1960: 80 prosent av garantien
- 1961: 70 prosent av garantien
- 1962: 60 prosent av garantien

Hva med særaldersgrenser?

Noen stillinger har lavere aldersgrense enn 70 år, såkalt særaldersgrense. Særaldersgrenser finner vi som oftest i yrker der det stilles særlige krav til fysiske og psykiske egenskaper. I forsvaret er derfor særaldersgrenser svært vanlig. De lavere aldersgrensene kan være 65 år, 63 år og 60 år. Har du

særaldersgrense må du gå av med alderspensjon ved oppnådd særaldersgrensen. Hvis summen av alderen og opptjeningstiden din er minst 85 år kan du gå av med særalderspensjon inntil tre år før aldersgrensen. Dette kalles 85-årsregelen.

Et eksempel på 85-årsregelen:

En person født i 1953 har særaldersgrensen 65 år. Når han fyller 62 år vil han oppnå 25 års medlemskap i offentlig pensjonsordning. Han ønsker å gå av med særalderspensjon tre år før særaldersgrensen, dvs når han fyller 62 år.

Alder + medlemstid = 85 år, hvis ja kan han gå av med særalderspensjon.

62 år + 25 års medlemskap = 87, ja han kan gå av med særalderspensjon når han blir 62 år.

Særalderspensjon skal ikke levealdersjusteres. Dette betyr at når du når 30 år i hel stilling vil særalderspensjonen være 66 prosent av ditt pensjonsgrunnlag.

Alderspensjon + særalderspensjon

Om du har særalderspensjon kan denne kombineres med alderspensjon fra folketrygden allerede fra du fyller 62 år og frem til du fyller 67. Særalderspensjon og alderspensjonen fra folketrygden utbetales fullt ut, uten samordning. Om du velger å kombinere særalderspensjonen og alderspensjonen fra NAV før du fyller 67 år, vil nivået på samlet alderspensjonen fra du fyller 67 år ligge under 66 prosent. Dette skyldes at du nå har valgt å ha utbetalt alderspensjonen fra folketrygden over flere år enn om du startet uttaket som 67-åring. Hvis du hadde fått 66 prosent uansett, ville det ha betydd at den offentlige tjenstepensjonen hadde oppveid for levealdersjusteringen i folketrygden, og slik er det ikke. Særalderspensjonen blir automatisk omregnet til alderspensjon når du fyller 67 år. Dette innebærer at særalderspensjonen blir en ordinær tjenstepensjon med levealdersjustering.

Benytt gode verktøy

Pensjonsreformen har gitt flere valgmuligheter. Det kan være vanskelig å få den fulle oversikten av valgene du har og konsekvensene av disse. Derfor kan du ha god nytte av å benytte kalkulatorene som er tilgjengelig på <http://www.nav.no> og på <http://www.spk.no>